

1—6 december

Debatter m. m.

Fredagen den 1 december

Sid.

Svar på interpellation av herr Hilding ang. bristen på studentbostäder	3
--	---

Tisdagen den 5 december

Svar på interpellation av herr Elofsson, Gustaf, om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak	6
---	---

Onsdagen den 6 december

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis	8
Omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet ..	17
Rätt till avdrag vid taxeringen för avsättning till pensionsstiftelse	19
Om ändrade regler angående belysnings- och reflexanordningar på cykel	23
Vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	26

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 6 december

Statsutskottets utlåtande nr 176, om soldathemsverksamheten m. m.	8
— nr 177, om åtgärder till främjande av rekryteringen av läroverkslärare i Norrland	8
— nr 178, ang. fördelningen av statsanslagen till forskningsbiblioteken	8
— nr 179, om byggande av en mellanriksväg från Sädvaluspe i Sverige till Graddis i Norge	8

	Sid.
Bankoutskottets memorial nr 32, ang. instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott	17
Första lagutskottets utlåtande nr 49, ang. riktlinjer för en omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet	17
— nr 50, ang. vissa bestämmelser om pensionsstiftelse m. m.	18
Bevillningsutskottets betänkande nr 78, ang. ändring i kommunal-skattelagen	19
Första lagutskottets utlåtande nr 51, ang. ändring i lagen om försäkringsrörelse	23
Andra lagutskottets utlåtande nr 68, om ändring av vissa stadganden i vägtrafikförordningen, m. m.	23
— nr 69, om återköpsrätt beträffande pensionsstyrelsens frivilliga försäkring	26
— nr 70, ang. ändrad lydelse av 2 § lagen om statlig krigsförsäkring m. m.	26
Jordbruksutskottets utlåtande nr 40, ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	26
— nr 41, ang. statlig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare	31

Fredagen den 1 december

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne november.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hanson, Per-Olof*, för tiden den 4—den 9 innevarande månad för deltagande i kommittésammanträden inom Europarådet samt herr *Geijer* för tiden från den 29 november till och med den 13 december för att i egenskap av ordförande i Fria Fackföreningsinternationalen deltaga i kongresser och konferenser i Förenta staterna.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Thailand för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 376, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 175, med förslag till lag om ändring i kommunala vallagen m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, i anledning av väckta motioner om utredning av frågan om luftföroreningarnas inverkan på människan samt

om lagstiftning angående luftföroreningar; ävensom

nr 378, i anledning av väckta motioner om höjning av maximihastigheten för vissa tunga fordon.

Ang. bristen på studentbostäder

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet *NILSSON*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Hildings* interpellation angående bristen på studentbostäder, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr *Hilding* har frågat, vilka åtgärder som från socialdepartementets sida planeras i syfte att avhjälpa bristen på studentbostäder.

Sedan 1950 ingår i statens åtaganden på det bostadspolitiska området särskilda stödåtgärder för att främja produktionen av studentbostäder. Föreningar och stiftelser, som bygger studentbostadshus, kan under vissa förutsättningar få fördelaktiga lån (tertiärlån) av staten på i huvudsak samma villkor som allmännyttiga bostadsföretag. Till skillnad från vad som gäller bostadsproduktionen i allmänhet grundas terciärlån till studentbostadshus på den beräknade faktiska produktionskostnaden och inte på något fast lånetak. Statslånen är alltså i detta avseende gynnsammare för studentbostäder än för bostadsbyggnad i övrigt.

Dessutom utgår till studentbostäderna en kapitalsubvention i form av tilläggs-lån med 5 000 kronor per rum i särskilda studentbostadshus och med 3 000 kronor per studentrum i vanliga flerfamiljshus. Tilläggslånen är räntefria och stående under en tid av tio år. Under hänsynstagande till den allmänna hyresnivåns utveckling skall regeringen därefter besluta om de skall avskrivas eller återkrävas.

Ang. bristen på studentbostäder

De statliga stödåtgärderna är utförade med sikte på att stimulera produktionen av studentbostäder. Statens roll är liksom när det gäller bostadsbyggandet i övrigt att tillse, att pengar står till förfogande för ett byggande i den omfattning, som är behövlig och möjlig. Däremot är det inte de statliga organens uppgift att ta direkta produktionsinitiativ. Denna uppgift ligger i fråga om studentbostäder främst hos studentorganisationerna på de berörda orterna. Dessutom kan studentbostadsproduktionen sägas utgöra en del av bostadsförsörjningsproblemen i stort på orten, och det blir därigenom även en kommunal angelägenhet. Detta kommer till uttryck bl. a. däri att kommunerna förutsättes tillhandahålla tomtmark utan kostnad för de särskilda studentbostadsföretagen.

Som bekant fastställer riksdagen varje år en ram för bostadsmyndigheternas preliminära långivning. När bostadsstyrelsen fördelar denna låneram på länen reserveras ett belopp för lån till studentbostäder. Detta belopp har hittills visat sig räcka för den långivning som efterfrågats.

Sedan den särskilda långivningen till studentbostäder beslutades av riksdagen år 1950 har till utgången av juli 1961 lån beviljats för ca 10 400 studentbostäder. Härav faller drygt hälften på de tre senaste budgetåren (2 760, 1 360 resp. 1 740). Under detta budgetår beräknar bostadsstyrelsen, att lån skall komma att beviljas för ca 2 100 studentbostäder.

För nästa budgetår har bostadsstyrelsen räknat med en ökad studentbostadsproduktion. Ramen för preliminära beslut om räntefria lån till bostadsbyggande, varmed numera huvudsakligen avses tillägglån till studentbostäder, har av styrelsen föreslagits till 15 miljoner kronor, vilket motsvarar en beräknad produktion av 3 000 studentbostäder.

Som bekant lägger studentorganisationerna och de berörda kommunerna ner ett intresserat och framgångsrikt arbete på att utveckla projektering och produktion av studentbostäder. Behoven är emellertid långt ifrån täckta, och en mera långsiktig planering bör eftersträvas.

Detta torde dock inte, som interpellanten uttalat, vara en uppgift för studie-sociala utredningen. I stället ligger ansvaret för planeringen — liksom ansvaret för planering av bostadsförsörjningen i övrigt — hos kommunerna. Även huvudmännen för studentbostadsproduktionen måste givetvis medverka vid lösandet av planeringsproblemen. Till sådana fortsatta insatser är de med all säkerhet beredda. I den utredning om studentbostäderna, som på mitt uppdrag nyligen slutförts, har en rad värdefulla uppslag förts fram. De kommer det fortsatta och med all säkerhet växande studentbostadsbyggandet till godo. Statsmakternas stöd kommer också framgent att lämnas i denna angelägna uppgift.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Till det tack som jag riktar till statsrådet och chefen för socialdepartementet för detta svar vill jag foga några reflexioner.

Jag har fått det bestämda intrycket att statsrådet menar att man från statens sida hittills har gjort vad på den ankommer i fråga om produktion av bostäder av det här speciella slaget och att det inte heller i fortsättningen finns anledning att vidta några särskilda åtgärder därutöver för att få fram mera bostäder. Att det råder en besvärlig bristsituation är ju alla ense om, och att läget under hela 1960-talet med stor sannolikhet kommer att vara bekymmersamt har man också anledning anta. Tillströmningen av studerande till den högre utbildningen tenderar att vara större än vad man kunnat förutse.

Staten ställer pengar till förfogande, säger statsrådet, och det blir sedan studentorganisationernas och berörda kommuners sak att se till att själva byggandet kommer i gång. I princip har jag ingenting att invända mot denna arbetsfördelning. Vad jag frågar mig är närmast i vad mån man genom statliga åtgärder skulle kunna åstadkomma ett mera aktivt stöd. Utredningen om ändamålsenliga bostäder är ett bra exempel på denna form av stöd, och jag tror liksom statsrådet att den utredningen är ett värdefullt bidrag till försöken att få

fram lämpliga bostäder till rimliga kostnader.

I interpellationen förutsatte jag att studiesociala utredningen skulle ta upp frågorna om utformningen och omfattningen av studentbostadsstödet. Det måste, som jag ser det — i motsats till statsrådet — också innefatta en ganska ingående genomgång av hela bostadssituationen för studenterna och leda fram till bestämda slutsatser och förslag. Denna överblick blir givetvis till god hjälp för de lokala organen i deras planering och projektering. På det sättet tror jag också att det skall bli möjligt att få ett samlande grepp över studentbostadsbyggnad. En god del av ansvaret härvidlag tillkommer onekligen statsmakterna, som ju också bär ansvaret för den högre utbildningen här i landet. Enligt vad jag erfarit är också studiesociala utredningen sysselsatt med de här frågorna.

Den pågående och förestående utbyggnaden av de högre utbildningsanstalterna blir, som bl. a. studentbostadsutredningen mycket riktigt framhåller, verkningslös, om inte bostäder på studieorterna i tillräckligt hög grad kan tillhandahållas de studerande. Att vissa orter uppenbarligen har lättare än andra att få fram bostäder kan också vara en anvisning om att de kanske är lämpligare för utbyggnaden av den högre utbildningen.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 176, i anledning av väckta motioner om soldathemsverksamheten m. m.;

nr 177, i anledning av väckta motioner om åtgärder till främjande av rekryteringen av läroverkslärare i Norrland;

nr 178, i anledning av väckta motioner angående fördelningen av statsanslagen till forskningsbiblioteken; samt

nr 179, i anledning av väckta motioner om byggande av en mellanriksväg från Sädvalupe i Sverige till Graddis i Norge;

Ang. bristen på studentbostäder

bevillningsutskottets betänkande nr 78, i anledning av Kungl Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets memorial nr 32, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för en omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse m. m.; samt

nr 51, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse, dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av väckta motioner om ändring av vissa stadganden i vägtrafikförordningen, m. m.;

nr 69, i anledning av väckt motion om återköpsrätt beträffande pensionsstyrelsens frivilliga försäkring; samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.14.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 5 december

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 28 och den 29 nästlidne november.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran, m. m.; samt

nr 383, i anledning av väckta motioner om statsanslag till flyttningersättning åt folk- och småskollärare m. fl.

Om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Gustaf Elofssons interpellation om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Gustaf Elofsson frågat mig om jag har för avsikt att framlägga förslag om ersättning för den stora förlust, som tobaksodlarna drabbats av under innevarande år.

Frågan om ekonomiskt bistånd till sådana tobaksodlare, som i år fått vidkännas skördeskador, har varit föremål för jordbruksdepartementets uppmärksamhet alltsedan det blev bekant att omfattande dylika skador syntes föreligga. Min företrädare som jordbruksminister har vidtagit alla förberedelser för att möjliggöra en snabb handläggning av

ärendet. Definitiva uppgifter om utfallet av årets tobaksskörd förelåg dock först den 22 november. I anledning av dessa uppgifter har Kungl. Maj:t på min föredragning den 1 december förordnat att behovsprövade bidrag skall utgå till i år skördeskadedrabbade tobaksodlare. Vid prövningen av bidragsansökningarna, som skall vara lantbruksnämnden i vederbörande län till handa senast den 30 december, skall tillämpas samma grunder som vid stödgivningen till de jordbrukare och trädgårdsodlare, som åsamkades skördeskador under fjolåret. Efter vederbörligt samråd skall lantbruksnämnden med eget yttrande sända in ansökningarna till lantbruksstyrelsen, som har att fatta beslut om ersättningarna. Så snart medelsbehovet kan överblickas närmare, kommer medel att ställas till förfogande för bidragsgivningen.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Elofssons interpellation.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack dels för att svaret avgivits så snabbt, dels för det ganska positiva innehållet.

Den svenska tobaksodlingen omfattar ju bara ett litet område, men det är en gammal kulturhistorisk odling som bedrivits under århundraden här i vårt land. Man kan inte påstå att den har någon större betydelse för svenska folkets tobaksförsörjning, men den har dock en mycket stor betydelse i avspärrningstider. Detta fick vi erfara under senaste världskrig, då man försökte utvidga odlingen av denna produkt i största möjliga utsträckning.

När det då inträffar ett sådant år som det snart tilländalupna, att odlarna helt eller delvis blir utan skörd och allt ar-

Om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak

bete nedlagts förgäves, är det klart att en mycket bekymmersam situation uppstår för en stor del av odlarna. Cirka 200 eller närmare bestämt 199 av omkring 800 odlare har inte fått någon som helst inkomst av årets tobaksodling utan fick plöja ned hela årets skörd såsom varande alldeles oanvändbar. Om jag jämför årets produktion med förra årets, så visar det sig att tobaken förra året såldes för 1 600 000 kronor medan i år endast 400 000 kronor utbetalats till producenterna.

Tobaksodlingen utövas i vårt land i mycket stor utsträckning av hälftenbrukare, d. v. s. jordbrukaren släpper till åkerjord, gödslar, gör förberedelserna, håller torkningslador o. d., medan arbetarna sedan sköter plantorna under året. Den vinst som uppstår delas då mellan jordbrukaren och den som har skött plantorna. Under innevarande år har arbetarna drabbats särskilt hårt. Många av dem har inte fått någon som helst ersättning för det arbete de lagt ned. Efter det svar som jag har fått i dag hoppas jag dock att de skall kunna få en ersättning för åtminstone något av sitt arbete.

Jag tycker att det är en onödig omgång att såsom är tänkt här man först skall samla in uppgifterna hos lantbruksnämnderna och dessa sedan skall vidarebefordra dem till lantbruksstyrelsen, varefter beslut fattas. Vi vet alla att det är samma odlare som återkommer år från år. Man kan mycket väl i tobaksmonopolets magasin, där tobaken har mottagits, få uppgift om t. ex. hur stor den genomsnittliga avkastningen under den senaste tioårsperioden har varit och vad odlarna uppburit under innevarande år. På det sättet skulle man knappast behöva gå den långa vägen, utan man skulle kunna gå en kortare väg, i det man samlat in uppgifterna och skickat dem direkt till lantbruksstyrelsen. Nu passerar ärendet två myndigheter, innan det blir avgjort. Detta gör att odlarna känner sig litet vemodiga. De hade nog räknat med att någon ersättning skulle kunna utges under innevarande år.

Vi är trots detta mycket tacksamma. Både den förutvarande jordbruksministern och chefen för tobaksmonopolet var hos oss i somras och besiktigade odlingarna. De såg förödelserna, och de var också på det klara med att något måste göras för dem som råkat illa ut.

Efter det svar som jag fått skall jag nöja mig med dessa ord, herr talman. Jag vill bara uttala den förhoppningen att regleringen sker på ett sådant sätt att odlarna hålls något så när skadelösa och att regleringen inte fördröjs utan att de fortast möjligt kan få ersättning för sina förluster.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 176—179, bevillningsutskottets betänkande nr 78, bankoutskottets memorial nr 32, första lagutskottets utlåtanden nr 49—51, andra lagutskottets utlåtanden nr 68—70 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 40 och 41.

På framställning av herr talmannen beslöts att bevillningsutskottets betänkande nr 78 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter första lagutskottets utlåtande nr 50.

Herr TALMANNEN anförde:

Jag ber att få lämna ett meddelande angående höstsessionens avslutande.

Talmanskonferensen har denna dag beslutat att arbetsplena skall hållas nästa vecka onsdagen den 13 och torsdagen den 14 dennes, båda dagarna med början kl. 10.00.

Sedan konstitutionsutskottet beslutat hemställa om riksdagens tillstånd att till nästföljande riksdag uppskjuta bl. a. propositionen nr 180, angående översyn av rikets indelning i borgerliga primärkommuner, samt talmanskonferensen denna dag icke haft någon erinran häremot, behöver, under förutsättning av bifall till konstitutionsutskottets hem-

Om ersättning för skador å 1961 års skörd av tobak

ställan om uppskov, fredagen den 15 dennes av första kammaren tagas i anspråk för hållande av arbetsplenium endast för det fall att kamrarna vid behandling av något ärende den 13 eller 14 dennes stannar i skiljaktiga beslut.

Bordläggningsplena fredagen den 8 och tisdagen den 12 dennes kommer att i första kammaren hållas å den tid som angivits i den vid sessionens början ut-

delade planen för plena under höstsessionen 1961, d. v. s. kl. 14.00 resp. 16.00.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.12.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 6 december

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 176, i anledning av väckta motioner om soldathemsverksamheten m. m.;

nr 177, i anledning av väckta motioner om åtgärder till främjande av rekryteringen av läroverkslärare i Norrland; och

nr 178, i anledning av väckta motioner angående fördelningen av statsanslagen till forskningsbiblioteken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 179, i anledning av väckta motioner om byggande av en mellanriksväg från Sädvaluspe i Sverige till Graddis i Norge.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym m. fl.* (I: 239) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund* i Öjebyn *m. fl.* (II: 347), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en mellanriksväg skulle byggas från Sädvaluspe till

Graddis under åren 1962—1965 samt för budgetåret 1961/62 anvisa 2 miljoner kronor för ifrågavarande ändamål.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 139) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle (II: 165) hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snabba åtgärder — helst förslag redan till innevarande riksdag — i syfte att åstadkomma en mellanriksväg från Arjeplogs kommun till Norge.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 239 och II: 347 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 139 och II: 165 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anført rörande utbyggnaden m. m. av den planerade mellanriksvägen Sädvaluspe—Graddis.

Reservation hade anmälts av herr *Bergh, Ragnar*, som dock ej antytt sin mening.

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka utskottet för att det har medverkat till att man nu äntligen kan skönja en positiv lösning av denna vägfråga, som enligt uppgift är ungefär 100 år gammal. Jag får också i detta sammanhang säga att den nordligaste svenska mellanriksvägen till Norge har vi långt nere i Västerbottens län och att det från den är ungefär 400 kilometer upp till nästa mellanriksväg till Norge, nämligen den som går på den finska sidan och huvudsakligen följer gränsälvarna.

Jag skulle vidare vilja dra ett par som jag tycker rätt viktiga slutsatser av några uttalanden som utskottet har gjort.

Utskottet räknar glädjande nog med att detta vägbygge skall kunna sättas i gång tidigare än vad som är tänkt i flerårsplanerna — enligt dessa skulle vägbygget komma i gång först år 1965. Utskottet säger nämligen, att om arbetsmarknadsskäl föreligger skall detta vägbygge kunna påskyndas.

Vidare rekommenderar utskottet att det pågående planeringsarbetet skall bedrivas på det sättet att företagets utförande kan tidigareläggas.

Slutligen påpekar utskottet, att besked bör inhämtas från vederbörande norska myndigheter rörande motsvarande utbyggnad på norsk sida.

När man sammanställer dessa tre uttalanden, bör man enligt min mening utgå ifrån det uttalandet, att detta vägbygge bör påskyndas, i den mån sysselsättningsskäl kan komma att föreligga. Härtill vill jag säga, att sådana skäl med mycket stor sannolikhet kommer att föreligga. I de trakter som detta vägbygge närmast berör är sysselsättningssvårigheterna ganska konstanta, och just nu befaras att när vissa arbeten, som berör vattenregleringen i dessa områden, inom kort är avslutade, kommer dessa sysselsättningssvårigheter att öka. Följaktligen kan sägas att det villkor, som utskottet har uppställt för ett tidigareläggande av detta vägbygge, allaredan eller i varje fall inom kort kan anses vara uppfyllt.

Detta är nog, såvitt jag förstår, det väsentligaste som man i detta sammanhang har att ta fasta på.

Av detta måste följa, att utskottets rekommendation när det gäller planeringsarbetet har en omedelbar aktualitet, liksom också, att frågan om kontakter med vederbörande norska myndigheter är brådskande.

Av vad utskottet sagt drar jag alltså den slutsatsen, att inte bara förberedelsearbetena i fråga om planläggningen och förberedelserna i fråga om kontakter med de norska myndigheterna är brådskande, utan också att våra egna arbetsmarknadsmyndigheter bör ställa sig i startgroparna. Jag har tolkat utskottets utlåtande på det sättet, och jag har anledning att förmoda att den positiva inställning, som utskottet har uttalat i denna fråga, innebär att denna tolkning godkännes.

Med upprepande av det tack som jag redan tidigare framfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag har här i min hand ett par urklipp ur en tidning, som heter Västerbottens Folkblad. Dess utgivningsort är Skellefteå stad i Västerbottens län. I denna tidning står med ganska stora bokstäver bl. a. följande rubrik: »Ge oss Graddisvägen.» Ordföranden i Skelleftebygdens vägnämnd gör följande uttalande: »Graddisvägen är mycket välkommen även för oss västerbottningar. För Skelleftebygdens näringsliv skulle en mellanriksväg över till Norge över Arjeplog—Arvidsjaur betyda enormt.» Vägnämndens ordförande — han heter Lundström — slutar sitt uttalande i tidningen med följande ord: »Hjärtligt välkommen med Graddisprojektet, herr Skoglund!» Med herr Skoglund avses, som var och en förstår, statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet.

Ordföranden i kommunalnämnden i Norsjö — också en kommun i Västerbot-

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

tens län — uttalar: »Vi i Norsjö kommun är verkligen positivt inställda till detta projekt.» Kommunalkamrern i Sorsele kommun, också i Västerbottens län, gör det uttalandet, att den planerade mellanriksvägen över Arjeplog och dess underbara fjällvärld in till isfri hamn i Bodö, Norge, kommer med all sannolikhet få en stor betydelse för Sorsele ur många synpunkter.

Från det andra urklippet ur samma tidning ber jag få återge följande: Graddisvägen angår inte bara två länder. Den angår också två län, nämligen Västerbottens och Norrbottens län. Tidningen fortsätter: Graddisvägen kan — om nu kommunikationsdepartementet tar sig an frågan — bli en riktig »kassaapparat» för bl. a. norrlänens industrimän.

Slutligen en vädjan från västerbottniskt håll i samma tidning: Ge oss »vår» mellanriksväg. Ni skall få se att den ger hundrafalt igen! Med »vår» mellanriksväg avses i detta fall givetvis Graddisvägen, som kommer att bli belägen i Norrbottens län.

Jag har, herr talman, velat återge vad några bemärkta västerbottningar har uttalat i den nu aktuella frågan. För kommunikationsminister Skoglund måste det kännas tillfredsställande och glädjande att även ha sina egna länsbor — västerbottningarna — med sig, när han nu, som vi hoppas, utan tidsutdräkt börjar förverkliga ett vägbygge som under nära 100 år varit aktuellt.

Det var nämligen år 1869 som den första arbetsplanen för detta vägbygge utarbetades. Ett av förslagen hade så när lett till att projektet förverkligades, sedan 1899 års riksdag anslagit medel för ändamålet — frågan var då således för första gången uppe i riksdagen. Byggandet kom dock inte till stånd, beroende på att Arjeplogs kommun inte vågade ta på sig kostnaderna för underhållet av vägen. Men, mina damer och herrar, vi bör inte lasta Arjeplogs kommun för det! Kommunen var helt enkelt för fattig för att kunna bära den ekonomiska börda det hade blivit fråga om.

Statsutskottet har nu i anledning av väckta motioner tagit ställning till frå-

gan om byggandet av Graddisvägen. Jag antar att utskottsutlåtandet baserar sig på motionerna I: 239 och II: 347, vilka — det vågar jag verkligen påstå — är utförmmande till innehållet och i övrigt sakligt starka.

Var och en får givetvis tolka utskottsutlåtandet efter eget gottfinnande. Jag för min del tolkar, liksom herr Bergh, utskottsutlåtandet som positivt. Befolkningen i de berörda bygderna i Sverige och Norge bör inte känna sig besviken, trots att utskottet i klämman under punkt I yrkar på att de fyrtio partimotioner, som har väckts, icke må av riksdagen bifallas. Vi får naturligtvis hålla oss till punkt III i klämman, som enligt min mening måste sägas vara positiv.

I utlåtandets motivering fastslås, att den planerade vägen utgör ett angeläget behov. Utskottet vill vidare förorda, att vägbygget tidigarelägges, om arbetsmarknadsläget påkallar detta.

Detta önskemål från utskottets sida kan utan vidare tillmötesgå. Det är nämligen så, som herr Bergh också påpekat, att i Norrbottens inland — och dit räknas givetvis också Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner — har näringslivet inte på långa vägar kunnat absorbera utbudet av arbetskraft. Så är det verkliga förhållandet. Antalet vid arbetsförmedling anmälda arbetssökande talar sitt eget tydliga språk. Bl. a. på grund av den fortgående rationaliseringen på skogsbrukets område — och skogsbruket är utan minsta tvekan huvudnäringen där uppe — måste man också, såvida inga särskilda åtgärder vidtas, på lång sikt räkna med en försämring av sysselsättningsläget inom dessa kommuner.

Ingenting är att invända mot uttalandet från utskottets sida, att innan några mer omfattande utbyggnadsarbeten igångsättes bindande besked inhämtas från myndigheterna rörande en motsvarande utbyggnad på norsk sida. Om jag inte tar alldeles fel har norrmännen varit kloka och byggt på sin del av vägen, så att de numera bara är några få kilometer från gränsen. Hösten 1959 blev frågan föremål för en interpellation i norska stortinget. I samband med sva-

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

rets avlämnande i januari 1960 framförde talare från olika partier en mycket bestämd uppfattning om att denna väg ur norsk synpunkt borde få prioritet före varje annan mellanriksväg.

Jag kan också tillägga att en s. k. Nordkalott-konferens i Tromsö i juli 1960 enhälligt förordat vägen Sädvaluspe—Graddis till utförande med det snaraste. Jag vill också påpeka att norske statsministern Gerhardsen var närvarande vid denna konferens.

Från norrmännens sida är saken alltså praktiskt taget klar, och Norge har lika väl som Sverige ett starkt ekonomiskt intresse av vägen Sädvaluspe—Graddis samt av att den kommer till utförande så snabbt som möjligt.

En sak som också bör påpekas och som inte är oviktig i sammanhanget — herr Bergh var inne på samma linje — är att det längs hela sträckan från Tretrikersröset och till Tärna i Västerbottens län — fågelvägen cirka 450 km — saknas landsvägsförbindelser till Norge. Norrbottens enda kontakt med isfri hamn vid Atlantkusten utgörs av malm-banan, samtidigt som Nordnorge saknar landsvägsförbindelse året runt, inte bara med grannlandet utan även med Sydnorge. Betydelsen av att denna påtvungna isolering mellan grannländerna snarast bryts kan knappast överskattas.

Jag vill, herr talman, än en gång starkt understryka vikten av att denna mellanriksväg kommer till stånd utan tids-spillan. Andemeningar i statsutskottets utlåtande måste tolkas så, att utskottet är på samma linje som jag. Därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställen.

I detta anförande instämde herr *Gustafsson, Nils-Eric*, (cp).

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! De två föregående talarerna har i stort sett varit nöjda med utskottets utlåtande. Jag måste redan nu deklarerat, att jag inte alls är nöjd. Det är riktigt att prospekteringen av vägen pågår och att den skall fortsätta, men

om det blir någon väg hänger fortfarande i det blå.

Som man har sagt är det i nära 100 år som befolkningen har kämpat för att få en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis. Under den tiden har vi haft en mängd regeringar, men de har sagt nej. Nej har också generalstaben sagt, och nej har ämbetsmannabyråkrationen sagt. Jag fäster uppmärksamheten vid att socialdemokratien suttit vid makten i 29 år; och vad har den gjort för att ordna denna för Norrbotten så viktiga mellanriksväg? Jag måste säga: Hittills knappast någonting!

Nu kanske någon säger, att detta är väl att dra till i överkant. Men jag hävdar att så inte är fallet. Finns det kanske för närvarande någon väg Sädvaluspe—Graddis? Nej, det finns ingen sådan väg. Därmed har jag tackning för mina påståenden och därmed har jag fullt fog att säga: Riksdagens majoritet av samtliga regeringar under snart ett sekel har i denna fråga bedrivit en, om jag får använda uttrycket, lurendrejeriets politik.

Från Tretrikersröset längst upp i norr i Norrbottens län och ner till Tärna i Västerbotten finns det ingen mellanriksväg Sverige—Norge. Västerbotten har två vägar in i Norge, och Jämtland inte mindre än sju. En fjärdedel av landet, nämligen Norrbottens län, har med andra ord ingen landsvägsförbindelse med vårt norska broderfolk. Och Norrbotten är inte någonting vad som helst, märk väl detta! Norrbotten är landets ur råvarusynpunkt rikaste provins, men likväl har de makthavande i hundra år lyckats förhindra en verklig lösning av en mellanriksled Norrbotten—Nordnorge.

Efter att nära ett sekel förflutit har så statsutskottets fjärde avdelning funnit, att det sett på längre sikt och utifrån sociala och kulturella synpunkter finns motiv att bygga denna mellanriksväg. När skall då vägen byggas? Här har enligt min mening statsutskottet levererat den verkliga brasklappen, som ställer i tvivelsmål om vägen någonsin kommer att byggas, ty först när »arbetslösheten är av tillräcklig omfattning» kan det, en-

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

ligt statsutskottet, komma i fråga att bygga mellanriksvägen Sädvaluspe—Graddis.

Varför har inte statsutskottets ledamöter kunnat i någon mån inrikta sina tankar i dialektiska banor? I så fall borde de ha kommit till den slutsatsen, att en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis vore ägnad att öka sysselsättningen i Norrbottens inland och förebygga arbetslöshet. I frågan vad denna mellanriksväg skulle betyda för en stabilare sysselsättning har ju länsstyrelsen i Norrbottens län levererat ett mycket övertygande material. Statsutskottet håller emellertid fast vid den koloniala attityden. Först när arbetslösheten är nog stor kan man sätta i gång att bygga mellanriksvägen. Arbetsmarknadsstyrelsen, som påstås arbeta för stabil sysselsättning och som sägs arbeta efter linjen att hindra uppkomsten av arbetslöshet, är enligt vad jag kan förstå helt överens med utskottet om att först en stor arbetslöshet motiverar byggandet av Norrbottens största mellanriksväg.

Vi har år efter år föreslagit riksdagen att den måtte besluta att bygga denna viktiga mellanriksväg. Man har förklarat att vägen är viktig, att den måste byggas. Men därmed har det stannat, och än i denna dag saknar Norrbotten direkt landsvägsförbindelse med Norge. Bakom denna sabotagepolitik är det inte svårt att upptäcka vad som också kallas militärt strategiskt tänkande. Det bör emellertid observeras att detta strategiska tänkande är överhöljt av seklers mossa, så gammalt och förlegat är det.

I januari månad 1961 trodde jag på ett under, och varför? Jo, representanterna för vad som kallas »de fyra demokratiska partierna» framlade en gemensam motion med distinkta yrkanden. Men vad inträffade? Jo, herr Ragnar Bergh, den gamle högterspelevinken, är den ende som med sitt namn undertecknat en blank reservation. Alla de andra motionärerna, från Lassinantti till Larsson från Hedenäset, är helt nöjda med statsutskottets nödhjälpsutlåtande — jag använder detta starka uttryck.

Varför kan inte folk hålla fast vid en

förnuftig linje? Vilka skäl finns det att avstå från uppfattningen att mellanriksvägen Sädvaluspe—Graddis skall vara färdig 1965 och att medel skall utanordnas för att klara den saken? Det finns inga andra skäl än att motionärerna böjt sig för regeringens dekret. De har sprungit ifrån en riktig uppfattning, ifrån ett ursprungligen riktigt yrkande och på sitt sätt därmed också kapitulerat.

Vi kommunister har en motion i år liksom så många år tidigare. Dess yrkande är samstämmigt med den andra motionen, men av rent formella skäl går det inte att yrka bifall till vår egen motion. Den innefattar som bekant ett yrkande om ett regeringsförslag till innevarande års riksdag. I dag har vi den 6 december, och var och en kan förstå att något regeringsförslag till detta års riksdag är helt uteslutet.

Däremot finns det inga formella hinder att yrka bifall till den andra motionen, som är undertecknad av representanter för fyra partier. Enär motionärerna icke själva har yrkat bifall till sina motioner I: 239 och II: 347, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till dem. Det finns ingen anledning att gå ifrån en riktig uppfattning. Om man kapitulerar i den här frågan, kommer vägen i bästa fall att börja byggas 1965, och skall det ske enligt utskottets och arbetsmarknadsstyrelsens intentioner kan det dröja till 1975 innan vägen är klar — om det över huvud taget blir någonting annat än planeringsarbeten som försiggår.

Jag yrkar, som sagt, herr talman, bifall till motionerna nr 239 i första kammaren och 347 i andra kammaren.

Herr THUN (s):

Herr talman! Egentligen skulle det inte vara så mycket att tillägga i den här saken utöver vad herr Bergh och talesmän för motionärerna här har anfört, så mycket mer som statsutskottets skrivning utgör ett stöd för deras resonemang. Det är egentligen bara en gradskillnad mellan den uppfattning som herr Bergh här har framfört och den uppfattning som skrivningen uttrycker.

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

Utskottet har bemödat sig om att på olika sätt penetrera detta mycket betydelsefulla ärende, och vi har, såsom framgår av utlåtandet, på ort och ställe gjort oss underkunniga om förhållandena där uppe. Vi har haft överläggningar med olika kommunala representanter och talat med länsstyrelsens representanter. Det har också varit möjligt för oss att på den andra sidan gränsen tala med norrmännen om detta spörsmål.

Saken är emellertid inte så enkel som herr Helmer Persson här säger, att det bara är att sätta i gång arbetet, så ordnar det sig på ett enkelt sätt med pengarna. Vi måste ta hänsyn till realiteterna i ett sådant här fall. Det har motionsledes gjorts framställningar om betydande arbeten — Ölandsbron och andra projekt som rör sig om mycket stora belopp — som inte har kunnat placeras in i vederbörandes flerårsplaner. En del av arbetena är också av rätt betydande angelägenhetsgrad. Det arbete det här är fråga om har kommit så långt, att det varit möjligt att ta med det i flerårsplanen, och det bör alltså trots allt finnas förutsättningar för att sätta i gång arbetet inom rimlig tid.

Reservanten herr Bergh förutsätter med hänsyn till risken för arbetslöshet inom Norrbotten att arbetet skall kunna komma till utförande betydligt tidigare än flerårsplanen anger. Därför har också utskottet varit angeläget om att framhålla nödvändigheten av att få fram en projektering i alla detaljer, så att arbetet kan sättas i gång vid behov.

En detalj som vi anser vara av största betydelse är att frågan klaras av med de norska myndigheterna. Såsom herr Bergh meddelade har visserligen norrmännen byggt ganska långt på sin sida, men utan tvivel finns det vissa oklara detaljer — det kom jag underfund med vid de diskussioner om detta spörsmål som vi hade med fylkesmännen i Norge. Det är nödvändigt att de frågorna klaras upp. Utskottet har också förutsatt att man skall ta upp kontakter för att lösa de frågor som ännu kan vara oklara.

Jag har ingen anledning att närmare gå in på vad herr Persson har framhål-

lit i en hel del olika saker — hans resonemang i de olika detaljerna får tala för sig självt. Vi kan väl kort och gott konstatera, att riksdagens ledamöter har möjlighet att göra en bedömning, och jag tror att de övriga riksdagsledamöternas bedömning i detta fall inte skiljer sig nämnvärt från min.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Herr Thun säger, att han överlämnar till riksdagens ledamöter och andra att själva bedöma riktigheten av vad jag sagt. Jag tror att de som har velat ha denna väg i hundra år och också påvisat, hur nödvändig den är, högre uppskattar mitt än herr Thuns resonemang i denna fråga.

Herr Thun förklarar, att det hela inte är så enkelt som herr Helmer Persson vill göra gällande. Gudarna skall veta att denna fråga, som varit på dagordningen i snart hundra år och ännu inte lösts, inte är så enkel! Inte heller kan man påstå att statsutskottet har förenklat frågan, än mindre löst den.

Herr Thun säger vidare, att man vid bedömningen av denna fråga även måste ta hänsyn till en del andra realiteter, och så drar han in Ölandsbron i resonemanget. Jag kan absolut inte förstå varför man på detta sätt skall sätta frågan om en Ölandsbro i motsättning till byggandet av denna mellanriksväg i Norrbotten.

Ytterst gäller det här att göra investeringar på totalt cirka 30 miljoner kronor. Dessa investeringar skall, märk väl, göras för att skapa arbete uppe i Norrbotten. När man gör en investering, t. ex. för att bygga ett järnverk, är ju målet bl. a. att man vill skapa arbete. Det har nyligen uppförts ett stort järnverk i Oxelösund. Där fanns det emellertid inte någon arbetslöshet, utan de som nu arbetar vid detta järnverk kommer i stor utsträckning från andra delar av landet. Statsutskottets fjärde avdelning har gjort frågan om byggandet av denna mellanriksväg beroende av arbetslös-

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

hetsläget. Hur kan detta stämma? Arbetsmarknadsstyrelsen förfogar över en mäktig apparat för att kontinuerligt skicka folk till arbeten i olika delar av landet och har faktiskt ordnat en betydande avflyttning från Norrbotten. Jag erinrar om att i fjol flyttade 2 000 personer bort från Norrbotten. Det är denna utflyttning från Norrbotten som vi vill sätta oss emot.

Jag hävdar bestämt att då vi vill bygga denna väg i Norrbotten är detta framför allt inte med tanke på turismen, utan för att skapa arbete åt folket däruppe. Den frågan kan emellertid inte lösas inom rimlig tid med det förslag som statsutskottet här lagt fram.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte svårt att förstå herr Perssons dilemma. Han har begått en motion i kammaren i denna fråga. Motionen innehåller en del historik och slutar med en hemställan till Kungl. Maj:t om förslag till innevarande års riksdag. Var och en inser, att en sådan motion är komplett hopplös.

Sedan framträder herr Perssons dilemma också på det sättet, att han nu yrkar bifall till en motion som han inte själv undertecknat. Jag sätter i fråga hurvida det i nuvarande läge är tekniskt möjligt att bifalla den motionen. Den inrymmer nämligen också ett yrkande om ett anslag på två miljoner kronor, som skall tas upp i 1961/62 års budget. Vi avslutade budgetbehandlingen före den 1 juli. Redan därav framgår, att i den delen kan inte gärna motionsyrkandet bifallas.

Så kommer herr Persson i sitt dilemma och pratar som vanligt en hel massa strunt bara för att söka rädda ansiktet. Det är hela innebörden av hans inlägg.

Herr PERSSON, HELMER, (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte att jag skulle befinna mig i något särskilt svårt dilemma. Det är väl herr Bergh, som här

har råkat ut för det dilemma att han inte håller fast vid linjen i den motion som han själv varit med om att underteckna. Det måste vara själva klimax i denna sak.

Jag medger att vår motion kanske inte är så vittomfattande och utredande. Vi hade mycket väl kunnat hänga på länsstyrelsens alla utredningar. De är ju emellertid bekanta för riksdagen och statsutskottet, varför vi ansåg det vara en överloppsgärning att hänga på dem. Jag erinrar dock om att vi många gånger haft motioner med lång och omständlig skrivning. Slutyrkandet i vår motion och den motion, som är undertecknad av representanter för »de fyra demokratiska partierna», är faktiskt i stort sett desamma.

Nu söker herr Bergh komma ur sitt dilemma genom att påstå, att svenska staten på grund av att vi befinner oss mitt under ett budgetår inte skulle kunna åstadkomma två miljoner kronor. Jag måste säga, herr Bergh, att den gubben går inte! Värre problem har riksdagen kunnat lösa än att nu bevilja ett anslag på två miljoner kronor för att hösten 1962 igångsätta byggandet av denna mellanriksväg.

Herr THUN (s):

Herr talman! Jag vill bara för herr Helmer Persson framhålla att jag inte, såsom herr Persson har velat göra gällande, försökt skapa något motsatsförhållande mellan byggandet av en Ölandsbro eller andra angelägna arbeten och frågan om anläggandet av Graddisvägen. Jag har bara understrukit, att det finns många olika arbeten här i landet, som det är önskvärt att få till stånd men som det inte har varit möjligt att rymma inom gällande flerårsplaner. Utskottet kan alltså inte vara med om att bryta ut ett enstaka arbete, utan allt måste vägas mot vartannat och klaras upp i sitt stora sammanhang.

Vi vet inte i dag — det har också herr Bergh klart och tydligt framhållit — hur mycket förberedelsearbete som erfordras för att det skall vara möjligt att sät-

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

ta i gång detta stora vägbygge. Projekteringen är ingalunda klar och, som jag sade, inte heller underhandlingarna med Norge. Allt detta klarar man inte av på en kafferast, utan det tar en rätt lång tid.

Jag anser att den inställning, som utskottet under förhandenvarande omständigheter har intagit, är den rätta. Och för norrbottningarnas del är den utan tvekan mycket positiv.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Herr Thun ansåg att dessa frågor är så omständliga, att man inte klarar av dem på en kafferast. Jag måste säga att herr Thun verkligen har långa kafferaster, eftersom denna fråga aktualiserades redan för hundra år sedan och är ännu inte avklarad.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag tror ändå, herr Helmer Persson, att man inte har någon anledning att karakterisera detta utskottsutlåtande som något »nödhjälpsutlåtande». Jag tycker att utskottet i sin skrivning har gett motionärerna så mycket som man — om man har rimliga anspråk — kan ha skäl att begära.

Den som rätt vill läsa utskottets utlåtande måste väl ändå komma till den uppfattningen, att statsutskottet har försökt att på allt sätt understryka dels behovet av denna väg och dels angelägenheten av att projekteringen av arbetet påbörjas så snart som möjligt. En projektering brukar ju göras innan man sätter i gång ett arbete — det kanske herr Helmer Persson inte har haft riktigt klart för sig — sedan kan man börja arbetet när tidpunkten är lämplig. Däremot har inte fjärde avdelningen och inte heller utskottet velat vara med om att man i en annan ordning än den vanliga, vid sidan av de fördelningsplaner som görs upp, skulle lämna anslag för att sätta i gång detta vägföretag.

Om nu herr Helmer Persson inte tycker att det är lämpligt att nämna Ölandsbron, kan jag tala om för honom att det finns andra landskap i detta land, där

man med lika starka skäl understryker betydelsen av att få vägfrågorna ordnade i snabb takt. Jag var för en tid sedan på ett sammanträde med representanter för vägförvaltningen i Värmlands län, där företrädare för industrien i länet också var närvarande. Industrirepresenterarna beskrev vid det tillfället hur besvärligt det var för industrien att klara sina transporter under vissa delar av året, och de underströk hur angeläget det var att man fick ökade anslag för att sätta vägarna i ordning.

Vi har inom fjärde avdelningen inte ansett att vi kan bryta ut detta vägprojekt ur den vanliga ordningen, och vi har haft starka skäl för den ståndpunkten. Det har också gjorts en utredning rörande dessa frågor, som även herr Helmer Persson bör känna till. Det kan visserligen låta bra när man säger, att man skall hålla fast vid en förnuftig uppfattning, men det finns ju människor, som tillhör samma parti som herr Helmer Persson, vilka har ansett att en uppfattning har varit förnuftig — och det har hela partiet ansett — men de har inte kunnat hålla fast vid den åsikten så länge, ty det kunde ha renderat dem stora obehag. Här lämnar också herr Helmer Persson ett strålände bevis för hur svårt det är att hålla fast vid någonting som han själv borde ha betraktat som en förnuftig uppfattning. Han har själv väckt en motion — och han tyckte väl då att den var förnuftig — men nu yrkar han inte bifall till denna motion, utan till motioner som väckts av representanter från andra partier. Jag tror väl ändå, att det till sist är herr Helmer Persson som här kommit i ett rätt svårt dilemma.

Jag har, herr talman, ingen anledning till något annat än att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Herr Fritz Persson protesterade mot att jag kallat utskottets förslag en nödhjälpslösning. Men är det inte så — läs och begrunda utlåtandet — att vägen icke kommer till stånd förrän vi har en stor arbetslöshet i Norrbotten.

Om byggande av en mellanriksväg Sädvaluspe—Graddis

I Oxelösund fanns det ingen arbetslöshet när man byggde järnverket där; inte för att jag var emot att man byggde järnverket, men man ansåg det riktigt ur alla synpunkter, trots att det där inte fanns arbetskraft. Och här är det meningen att mellanriksvägen skall lösa sysselsättningsproblemet för många tusen människor i det av arbetslöshet hårt drabbade Norrbotten; vi har nämligen varje år en arbetslöshet där. Utskottet gör vägens tillkomst beroende av att det *blir* en arbetslöshet, men nog måste väl utskottsledamöterna begripa att huvudlinjen i riksdagens handlande skall vara att hindra arbetslöshetens uppkomst. Faktum är att man beställer arbetslöshet, och det måste ju sägas vara horribelt.

Projekteringen av mellanriksvägen kan vara färdig hösten 1962, och sätts den rika svenska statens resurser in så skall vägen kunna vara klar 1965. Då blir det arbetstillfällen, som behövs i Norrbotten.

Det är inga överord när jag talar om att ni beställer arbetslöshet — detta är faktiskt innebörden i utskottets utlåtande.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag tror inte att man kan läsa utskottets utlåtande på det sätt herr Helmer Persson vill göra.

Vi har understrukit betydelsen för näringslivet och ur lokaliseringssynpunkt av att denna vägförbindelse kommer till stånd. Frågan om utbyggnaden synes böra behandlas i den för vägärenden vanliga ordningen, säger vi, och påpekar att vägprojektet numera intagits i flerårsplanerna för byggande av länsvägar i Norrbottens län — med påbörjande år 1965. Därutöver har vi framhållit att det är angeläget att det pågående planeringsarbetet bedrivs så, att företagets utförande kan tidigareläggas i den mån behov härav ur sysselsättningsynpunkt kan komma att föreligga.

Detta kallar herr Helmer Persson att »beställa arbetslöshet». Det är väl ändå att läsa utskottets utlåtande på ett icke helt tillåtligt sätt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 239 och II: 347.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Persson, Helmer*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 179 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles motionerna I: 239 och II: 347.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Helmer*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 122;

Nej — 2.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna II och III hemställt.

Ang. omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 32, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang. omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för en omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, dels och i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 oktober 1961 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 185, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna riktlinjer för omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet.

Den föreslagna rättspsykiatriska organisationen skulle bestå av fem rättspsykiatriska kliniker, avsedda främst för undersökning av häktade, samt fyra rättspsykiatriska stationer, avsedda främst för undersökning av personer på fri fot. Det avsåges att klinikerna även skulle bli forsknings-, utbildnings- och rekryteringscentra och att de för att fylla denna funktion skulle vara anknutna till de medicinska lärosätena i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen dels de likalydande motionerna I: 698, av herr *Kaijser*, samt II: 846, av herrar *Ståhl* och *von Friesen*, dels de likalydande motionerna I: 699, av herr *Kaijser*, och II: 847, av herr *Ståhl*, dels motionen II: 837, av herr *Fröding m. fl.*

I motionerna I: 698 och II: 846 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att riktlinjer för det rättspsykiatriska undersökningsväsendets omorganisation skulle fastställas först sedan förslag till brottsbalk förelagts riksdagen, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle

anhålla om åtgärder från och med den 1 januari 1962 för effektivisering av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet enligt i motionerna angiven riktlinje och att erforderligt anslag för ändamålet skulle begäras å tilläggsbudget för innevarande budgetår, samt att den nuvarande sexläkarstationen på psykiatriska sjukhuset i Stockholm skulle bibehållas i obeskuret skick.

Motionen II: 837 utmynnade i hemställan att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte besluta, att antalet rättspsykiatriska stationer skulle vara fyra samt att en av dessa skulle förläggas till Sundsvall.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte

1) avslå motionerna I: 698 och II: 846 i vad därigenom föreslagits, att riktlinjer för det rättspsykiatriska undersökningsväsendets omorganisation skulle fastställas först sedan förslag till brottsbalk förelagts riksdagen;

2) med bifall till förevarande proposition, nr 185, i vad gällde de delar av därigenom framlagda riktlinjer för det rättspsykiatriska undersökningsväsendets omorganisation, som ej berördes av motionerna I: 699 och II: 847 samt II: 837, godkänna riktlinjerna i nämnda delar;

3) med avslag å motionerna I: 699 och II: 847 rörande förläggande av en rättspsykiatrisk station till Kristinehamn och med motsvarande bifall till propositionen godkänna de i propositionen framlagda riktlinjerna i den av sistnämnda motioner berörda delen; samt

4) med bifall i förevarande del till motionen II: 837 giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört rörande förläggandet av en rättspsykiatrisk station till Sundsvall;

B) att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 698 och II: 846 giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört rörande åtgärder i syfte att förbättra förutsättningarna för en effektiv verksamhet inom det nuvarande undersökningsväsendet; ävensom

Ang. omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet

C) att motionerna I: 698 och II: 846 samt II: 837 i vad de ej besvarats genom vad utskottets hemställt under A) och B) icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Att situationen inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet är otillfredsställande med mycket långa väntetider vet vi alla. Detta framhålles också av departementschefen i propositionen.

I en skrivelse till Kungl. Maj:t av den 13 oktober 1961 har justitieombudsmanen påvisat förhållanden som är ännu gravare än vad propositionen angivit. I motion nr 698 i denna kammare och nr 846 i andra kammaren lämnas en kort redogörelse för de väsentliga punkterna i denna skrivelse.

Förhållandena är uppenbart sådana att snabba åtgärder för åstadkommande av omedelbara förbättringar inom detta område ter sig inte bara önskvärda utan också nödvändiga. I det nämnda motionsparet framlägges vissa synpunkter på vad man härvid kan göra, och utskottet har i den frågan skrivit på ett sätt, som innebär att utskottet i princip ansluter sig till vad motionen i det stycket anför, något som jag med tacksamhet annoterar.

Den genomgripande omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet som propositionen innebär kommer inte att medföra någon omedelbar förbättring av situationen, även om den på lång sikt säkerligen medför avsevärt förbättrade förhållanden. Som det framhålles i propositionen, kan det vara svårt att bedöma vad den nya brottsbalken, som är avsedd att framläggas för nästa års riksdag, kan komma att innebära i fråga om belastning på det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Följdförfattningar till brottsbalken, bl. a. bestämmelser om sinnesundersökning i brottmål, torde i själva verket komma att framläggas först inför 1963 års riksdag.

Vissa förhållanden talar för en ökad belastning, bl. a. därigenom att det föreslagna nya påföljdssystemet är mera dif-

ferentierat än det hittillsvarande och kan ge domstolarna anledning att i större utsträckning än för närvarande anlita psykiatrisk rådgivning. Andra skäl talar i motsatt riktning, t. ex. möjligheten att låta sinnesundersökningarna ersättas av enklare undersökningar i vissa fall, av rättssäkerhetsskäl dock relativt få. En ökning av belastningen blir det säkert också därav att ett latent behov av flera undersökningar finns. För närvarande avstår man med hänsyn till de långa väntetiderna i vissa önskvärda fall trots allt från sådana undersökningar.

Herr talman! Jag anser fortfarande att skäl föreligger för det i motionen framförda yrkandet, som går ut på att man skulle uppskjuta avgörandet av frågan om omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet till dess den nya brottsbalken har genomförts, och jag har gärna velat framhålla det. Jag kan å andra sidan inte förneka att de av utskottet anförda synpunkterna har skäl för sig: bl. a. säger utskottet att man ändå inte förrän efter flera år får reda på vad den nya brottsbalken medför i fråga om denna belastning och att den föreslagna organisationen har en viss elasticitet, så att den kan anpassas till de behov som kommer att visa sig vara för handen.

Jag har därför, herr talman, intet yrkande.

Herr BRANTING (s):

Herr talman! På de av utskottet anförda skälen ber jag att få yrka bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. rätt till avdrag vid taxeringen för avsättning till pensionsstiftelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 13 oktober 1961 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 178, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

I propositionen hade, på grundval av pensionsstiftelseutredningens betänkande, framlagts förslag till ändrade bestämmelser i fråga om rätt till avdrag vid taxeringen för avsättning till pensionsstiftelse m. m. De föreslagna bestämmelserna voro betingade av det förändrade läge, som inträtt på pensioneringsområdet främst genom tillkomsten av ATP. Förslaget innebar, att möjligheterna att skattefritt avsätta till pensionsstiftelse skulle begränsas i förhållande till vad nu gällde. För rätt till avdrag för avsättning skulle vidare krävas att pensionsutfästelsen hade lämnats av den skattskyldige själv och att utfästelsen, om den lämnades efter den 31 december 1962, skulle innefatta rätt till fribrev vid avgång ur tjänsten före uppnådd pensionsålder, d. v. s. fråga skulle vara om s. k. oantastbar pensionsrätt. De nya avsättningsreglerna vore avsedda att träda i kraft vid 1962 års taxering.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 706, av herrar *Ragnar Bergh* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 850, av herr *Magnusson* i Borås m. fl., vari hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av propositionen nr 178 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionerna anförts efter härom företagen skyndsamt utredning för riksdagen framlägga

förslag, innebärande att arbetsgivare medgäves rätt att — utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensionering — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna säkrare samt begränsa kostnadsövervältringen på framtida generationer; samt

2) de likalydande motionerna I: 707, av herr *Gösta Jacobsson*, samt II: 851, av herrar *Palm* och *Darlin*, vari hemställts, att kommunalskattelagen måtte givas en sådan utformning, att dels i punkt 2 a femte stycket av anvisningarna till 29 § orden »genom eget eller anhörigs innehav av aktier eller andelar» utbyttes mot »genom eget innehav av aktier eller andelar», dels ock i övrigt full identitet skapades mellan den civilrättsliga pensionsreserven och skattetaket.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på återopade grunder hemställt,

1) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 178 och med avslag å de likalydande motionerna I: 707, av herr *Gösta Jacobsson*, samt II: 851, av herrar *Palm* och *Darlin*, måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) att de likalydande motionerna I: 706, av herrar *Ragnar Bergh* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 850, av herr *Magnusson* i Borås m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits under punkten 1)

I. av herrar *Gösta Jacobsson*, *Gustaf Henry Hansson*, *Magnusson* i Borås och *Darlin*, vilka likväl ej antytt sin åsikt;

under punkten 2)

II. av herrar *Gösta Jacobsson*, *Gustaf Henry Hansson*, *Magnusson* i Borås och *Darlin*, vilka under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 706, av herrar *Ragnar Bergh* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 850 av herr *Magnusson* i Borås m. fl., hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

Ang. rätt till avdrag vid taxeringen för avsättning till pensionsstiftelse

att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionerna anförts efter härom företagen skyndsamt utredning för riksdagen framlägga förslag, innebärande att arbetsgivare medgävas rätt att — utöver de årliga avgifterna för tilläggs pensioneringen — skattefritt avsätta medel till egen pensionsfond i syfte att göra pensionsutfästelserna säkrare samt begränsa kostnadsövertäckningen på framtida generationer; samt

III. av herrar *Spetz, Söderquist, Gustafson* i Göteborg och *Christenson* i Malmö, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Vid utlåtandet har fogats tre reservationer. Till en början har jag och mina medreservanter anförts blank reservation mot bevillningsutskottets under punkten 1 gjorda hemställan om avslag på den av mig i denna kammare väckta motionen nr 707.

Jag tycker själv att motionen var en fin sak, men tyvärr tyckte inte utskottets majoritet detsamma. Eftersom den komplicerade frågan om pensionsstiftelsernas rättsliga ställning i olika hänseenden — bl. a. deras skatterättsliga ställning — inte är ett avslutat kapitel med detta, utan utredningen fortsätter, vill jag dock trots utskottets bristande förståelse för mina synpunkter i korthet utveckla dessa, närmast för att så att säga hålla mina synpunkter levande.

Den springande punkten i det föreliggande förslaget utgöres av bestämmelserna om högsta gränsen för avdragsgill avsättning till pensionsstiftelse, det s. k. skattetaket. I princip anser departementschefen, att detta skattetak bör överensstämma med den civilrättsliga pensionsreserven, d. v. s. vad som fordras för att säkerställa utgående pensioner och utfästelser om pensioner. Enligt bestämmelserna föreligger emellertid inte full identitet mellan skattetaket och pensionsreserven. Viss skillnad är för handen, och det får den praktiska konsekvensen i det fall, då pensionsstiftelsens kapital inte kan hållas lika stort som pensionsreserven på grund av att av-

dragsrätt inte föreligger, att säkerheten minskas för de pensionsberättigade.

I motionen har framhållits att en skillnad mellan civilrättslig pensionsreserv enligt propositionen nr 177, som nyss antogs, och skattetaket enligt den här föreliggande propositionen är för handen i fyra olika fall, nämligen för det första då pension utfästs av stiftelse, innan den nya lagen om pensionsstiftelse trätt i kraft, för det andra då utfästelse om pension utan fribrevsrätt — s. k. antastbar pension — lämnats efter utgången av 1962, för det tredje då en utgående pension icke motsvaras av en utfästelse och för det fjärde då den — som det heter — som »genom eget eller anhörigs innehav av aktier eller andelar har ett avgörande inflytande i bolaget eller föreningen» erhållit utfästelse om pension.

Den reglering som skett i propositionen innefattar av allt att döma en i stort sett tillfredsställande ordning för stora företag med välordnade pensionsförhållanden, men den stimulerar inte mindre företag, som inte har samma starka ekonomi, till att göra uppoffringar för att förbättra de anställdas pensionsförmåner. Det kan därför vara risk för att i detta fall det bästa kan bli det godas fiende, d. v. s. att lagbestämmelserna inte kommer att resultera i någonting alls, och detta av den enkla orsaken att dessa företags ekonomiska förhållanden för framtiden ter sig så ovissa att de inte vågar sig på långt gående utfästelser. Det är den äldre arbetskraften som inte får full ATP-pension som kan bli lidande härpå. Genom den civilrättsliga spärren för pensionsreserven förhindras att pengarna används för ovidkommande ändamål.

Jag har personliga erfarenheter från ett litet företag där jag varit styrelseordförande, nämligen Malmö Sjöfartshotell, ett företag bildat med medel från handelsflottans välfärdsfond — alltså statliga medel kan man väl säga — och utan eget vinstintresse. Syftet har ju varit att tillhandahålla sjöfolk hotellrum till hyggliga priser. I den mån vinst har uppstått — och vinst har uppstått — har

Ang. rätt till avdrag vid taxeringen för avsättning till pensionsstiftelse

styrelsen velat använda denna vinst till avsättning i efterskott till de anställdas pensionering. Då vi inte har kunnat förutse resultatet för kommande år, har vi emellertid helt enkelt inte vågat oss på annat än att göra utfästelserna beroende av huruvida pensionsstiftelsens medel har räckt till för att klara utfästelserna och därefter sökt att i efterhand successivt bygga upp pensionsstiftelsen till den erforderliga nivån. Med hänsyn till att personalen till stor del har utgjorts av städerskor, som oftast inte har stannat så värst länge — några månader eller så — har vi för deras vidkommande inskränkt oss till att lämna utfästelse till sådana som varit i hotellets tjänst i några år och därvid inte lämnat någon fribrevsrätt. Vi ansåg oss helt enkelt inte ha möjlighet att sträcka oss längre. Jag anser att avdragsrätt rimligen borde medgivas även i sådana fall.

I motion 707 har jag och mina medmotionärer i andra kammaren varit inne på frågan om avdragsrätt för arbetsgivares pensionering och bland annat framkastat tanken på vissa begränsade föreskrifter i ämnet. Av utskottets betänkande får man kanske det intrycket, att motionärerna skulle vara tillfredsställda med den begränsade reform av avdragsrätten för huvudaktionärens pensionering, som i motionen föreslås och som tar sikte på sådana fall där huvudaktionären äger mer än hälften av aktierna. Det var emellertid inte meningen. Avsikten var endast den, att denna begränsade reform skulle kunna göras omedelbart utan avvaktan på resultatet av den fortsatta utredningen. Jag vill emellertid uttrycka den förhoppningen, att det under den fortsatta utredningen skall bli möjligt att skapa tillfredsställande regler om rätt till avdrag för avsättning till huvudaktionärens pensionering.

Frågan om arbetsgivares pensionering berörs även i en reservation under punkten 2. Denna reservation anknäver sig till tidigare av riksdagen behandlade motioner rörande utredning om införande av rätt för arbetsgivare till avdrag — utöver avgifterna för tilläggs pensioneringen — för avsättning till pensions-

fond i syfte att göra pensionsutfästelserna säkrare och begränsa kostnadsövervärlingen på framtida generationer. Motionärerna anser att arbetsgivaren i princip bör ha samma rätt till pension som andra som arbetar i företaget. Särskilt i mindre företag står arbetsgivaren ofta på samma sociala nivå som de anställda. Men då denna fråga behandlades av riksdagen så sent som i våras skall jag inte uppehålla mig vid den.

Herr talman! Under punkten 1 har jag inte något yrkande, men under punkten 2 tillåter jag mig att yrka bifall till reservation II.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Som herr Jacobsson nyss erinrade om behandlades i våras en del av de frågor som nu har aktualiserats av motionärerna. Det var i bevillningsutskottets betänkande nr 55.

Jag och mina meningsfränder, som avgivit en blank reservation till det nu föreliggande betänkandet, har därmed velat ange att vi fortfarande har samma uppfattning som jag gav till känna i debatten den 17 maj i våras. Vi har inte ansett det vara nödvändigt att två gånger under en och samma riksdagsperiod ange vår uppfattning.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är ju en betydelsefull fråga som föreligger till behandling. Den är emellertid svåröverskådlig. Den är av så komplicerad natur, att jag förstår att det inte är så lätt att popularisera detta ärende. Jag vill emellertid erinra om att mycket betydande kapitalbelopp har samlats i pensionsfonderna inom företagen — det rör sig om över 6 miljarder kronor. Att man nu fått förslag om ändrade regler är betingat av de nya förhållanden som uppstått på pensionsområdet, framför allt genom ATP:s tillkomst.

Nu gäller frågan, vilka regler som i framtiden skall tillämpas i fråga om skat-

Ang. rätt till avdrag vid taxeringen för avsättning till pensionsstiftelse

tefria avsättningar till pensionsstiftelserna i företagen. Förslaget innebär en begränsning i avdragsrätten, vilket är helt naturligt, eftersom den allmänna tjänstepensioneringen ju övertar en så stor del av företagens pensionsutfästelser. Reglerna för beviljande av avdragsrätt kommer att skärpas, men det är förutsatt att så skall ske. Det kan hända att det föreligger ett visst motiv för herr Jacobssons resonemang i motionen om att det inte råder full korrespondens mellan den skatterättsliga och den civilrättsliga lagstiftningen, men utredningsarbetet pågår ju alltjämt, och vi får hoppas att det kommer att bli en fullt korresponderande lagstiftning på detta område, om det behövs.

Herr Jacobsson talar om det hela är fel upplagt, därför att reglerna innebär att företagen inte får något intresse av att avsätta till pensionsstiftelser för att trygga i första hand pensionsrätt för äldre, som inte har 30 tjänsteår. Men han tog exempel från Malmö Sjömanshotells verksamhet. Det begrep jag inte riktigt. Om herr Jacobsson skulle få sin vilja fram, skulle det innebära att företaget skulle slippa ifrån skyldigheten att ordna med oantastbara pensioner. Man ville inte gå med att ställa ut fribrev, ty det var så osäkert, om det fanns resurser i framtiden. Det är klart att man kan säga så, men om det finns en pensionsutfästelse, måste det ju bli en belastning för företaget — annars kommer inga pensioner att betalas ut. Den arbetarkår som herr Jacobsson hänvisar till har väl den karaktären, att många inte stannar på arbetsplatsen så värst länge. Det är stor omsättning. Jag fattade det så, att de anställda ofta går till andra arbetsplatser. Jag vet då inte om den ändring som han påyrkade skulle verka särskilt stimulerande, om man nu har för avsikt att säkra pension åt dessa människor. Om pensionerna inte betalas ut, uppstår de konsekvenser som departementschefen påpekar i propositionen, nämligen att det kan göras betydande avsättningar, som blir skattefria, utan att de används för avsett ändamål.

Jag tror inte att det blir några stör-

re olägenheter. Vad man kan erkänna är att i den mån dessa pensionsstiftelser är så stora, att beloppen avsevärt överstiger de rent försäkringsmässigt framräknade beloppen, kan det bli en likviditetsförsämring, tills stiftelserna har tömts på överskotten. Tidigare har ju företagen fått avdrag för de avsatta beloppen.

Sedan är det yrkandet i reservation II. Jag måste säga, herr talman, att vi i herr Jacobsson i Malmö har fått en ny, högt aktad kammarledamot, som på grund av sin tidigare verksamhet är utomordentligt skicklig och kunnig när det gäller dessa ärenden. Jag tvivlar inte på att herr Jacobsson relativt snabbt kommer att lära sig de rätt enkla regler som tillämpas i denna kammare och medkammaren vid behandling av ärenden. Nu föreligger ett yrkande av herr Jacobsson m. fl. av precis samma slag som det vi behandlade vid vårriksdagen. Den enda förmildrande omständigheten är att herr Jacobsson och hans medreservanter tror att vi glömmet så fort och därför vill hålla frågan vid liv. Jag kan betyga, herr Jacobsson, att denna fråga kommer att hållas vid liv, därför att den är föremål för utredning. När så är fallet, skall inte riksdagen återigen begära utredning.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Sedermera gjordes i enlighet med de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gösta Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som

Om ändrade regler angående belynings- och reflexanordningar på cykel
 upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 51, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändrade regler angående belynings- och reflexanordningar på cykel

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 68, i anledning av väckta motioner om ändring av vissa stadganden i vägtrafikförordningen, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 368 i första kammaren av herrar *Lundström* och *Edström* samt nr 427 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade framlagts vissa förslag till ändringar och kompletteringar av gällande trafiklagstiftning. Motionärerna hade bland annat föreslagit, att den nu föreskrivna skyldigheten att ha cykel utrustad med belynings- och reflexanordningar vid färd på väg under mörker skulle utsträckas till att gälla även vid färd under dager.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 368 och II: 427, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anført angående

- 1) omkörning och
- 2) förvarnande tecken för i mörker uppställt fordon; samt

B. att motionerna i övriga delar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Då utskottets utlåtande är enhälligt och det därför inte lär vara möjligt att åstadkomma någon ändring i de avsnitt där motionen är avstyrkt, torde det vara meningslöst att framställa något yrkande. Icke förty vill jag dock säga några ord. Jag har en viss ursäkt för detta, eftersom jag när en likartad motion behandlades i fjol var bortrest på riksdagens uppdrag och inte kunde delta i debatten. Därför må det kanske, herr talman, vara tillåtet att jag i stället nu framför min mening.

Jag skall emellertid endast uppehålla mig vid en av de detaljer som denna motion berör. Det gäller cyklarnas utrustning med baklyse. För närvarande gäller den regeln, att cykeln vid cykelåkning under mörker skall vara försedd med en röd lykta baktill, men om cykeln aldrig används under mörker, slipper man denna baklykta. I samhällen där det är relativt gott om poliser kan cyklisten riskera att bli fast, om han åker under mörker utan denna säkerhetsanordning. I samhällen med gatubelysning betyder emellertid baklyset inte så mycket, emedan det även under den mörka tiden på dygnet är ganska upplyst på gatorna. På landsvägarna däremot är det mörkt och utomordentligt svårt att upptäcka en cyklist som inte har stadgat bakljus. Där riskerar han inte heller att åka fast vid en av dessa polisrazzior som förekommer ibland — de sysslar ju mest med bilarna — och cyklisten kan upptäcka vad som är å färde och leda cykeln, vilket är tillåtet, såvitt jag förstår.

Jag tror emellertid att en cyklist som åker i mörker utan bakljus utsätter sig själv för verklig livsfara, och dessutom utsätter han bilisterna för mycket stora risker. Jag har själv flera gånger varit ute för sådana fall, och åtminstone vid ett tillfälle kan jag säga att det var ren tur, att det ej slutade med en katastrof. Jag hade mött en annan bil på en rätt smal väg och blivit bländad av den, och strax därefter upptäckte jag framför kylaren en cyklist som inte hade något baklyse. Det är min övertygelse att praktiskt taget varenda bilist, som va-

Om ändrade regler angående belysningsrit ute på nattkörningar, råkat ut för överraskningar av liknande slag.

Därför motionerade jag i fjol tillsammans med några riksdagskamrater om att bakljus skall finnas på varje cykel både på dagen och på natten. Jag trodde att det var enda möjligheten att eliminera denna trafikrisk, vilken inte är så liten. Andra lagutskottet tillstyrkte motionen, men riksdagen avslög den i alla fall, detta på grundval av en motivering som förefaller mig något dubiös. Den finns intagen även i årets utskottsutlåtande. Det sades i reservationen i fjol, att det torde finnas omkring trehundra tusen cyklar som saknar belysningsanordning och att dessa cyklar torde vara avsedda att användas endast för färd under dagen och särskilt under den ljusa årstiden. Jag måste fråga, hur man kommit fram till uppskattningen att det torde finnas trehundra tusen cyklar som inte har sådana belysningsanordningar och att de torde vara avsedda att användas endast under dagen och under den ljusa årstiden. Den ljusa årstiden är ganska kort i vissa delar av landet, och under vår och höst bryter mörkret in rätt snabbt. Jag tror uppriktigt sagt, herr talman, att om man då behöver cykeln på väg till eller från arbetet eller för att hälsa på någon bekant eller i något liknande syfte, tar man den, även om cykeln som reservanternas sade är »avsedd» att användas endast i dagsljus. Jag tycker att det är en ohållbar motivering, som riksdagen i fjol grundade sitt beslut på.

Däremot är det klart att den merutgift på 25—30 kronor en gång för alla som det gäller är en onödig utgift, om man verkligen bara använder cykeln på dagen. Men jag tror inte att det är många som aldrig gör sig skyldiga till den överträdelsen, att de tar sin cykel — även om bakljus saknas — för en färd sedan mörkret brutit in. Därför anser jag alltjämt att den lilla engångsavgiften är en försäkring som bör åläggas cykelägarna, en försäkring för deras eget liv och hälsa och för trafiken över huvud taget.

Nu har andra lagutskottet i år ansett,

och reflexanordningar på cykel

att när riksdagen var så bestämd i fjol och mot utskottets tillstyrkande avslög motionen i denna fråga, borde utskottet inte återkomma i år med ett tillstyrkande. Jag skall inte kritisera andra lagutskottet för detta, men jag måste naturligtvis beklaga att utskottet inte intagit samma ståndpunkt som i fjol. Jag tror att frågan är så pass viktig, att riksdagen gott kunde ha ställts inför uppgiften att ompröva frågan ytterligare en gång. Det är ju dock så att mörkerolyckorna nu verkar vara ett av trafikens verkligt stora problemkomplex. Föregående weekend hade vi här i Stockholm en läkar-kongress, till vilken läkare från hela landet hade samlats. Där vittnade kirurgerna om vilka svårigheter som möter dem som ha nattjänstgöring vid sjukhus intill de stora trafikstråken. Det var i vissa avseenden hemska skildringar som lämnades, och cyklisterna hör till dem, som oftast blir offer för sådana här mörkerolyckor. För mig verkar det därför upprörande att man inte gör någonting åt saken.

Jag har, herr talman, velat hålla detta lilla anförande för att säga, att även om jag för denna gång inte har något särskilt yrkande — vilket får anses lönlöst — kommer jag nog att återkomma till detta problem en annan gång. Det är nödvändigt att någonting görs åt saken.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill helt instämma i herr Lundströms yttrande. Vid den under förra veckan hållna adertonde läkarstämman fick trafikolycksfallens betydelse för vårt samhälle en ytterligare belysning. Vägtrafikens olycksfall har blivit konkurrenter till våra mest fruktade sjukdomar. Läkarna står ju i ständigt ökad utsträckning inför stora tragedier och irreparativa uppgifter. Som herr Lundström nämnde och som framkom under denna läkarstämma är det särskilt mörkerolyckornas antal som ökat. Inte minst cyklisterna har drabbats av dessa olycksfall, och varför? Jo, därför att de i så stor utsträckning saknar belysning på sina cyklar. Detta måste på ett helt annat sätt än för närvarande sker över-

Om ändrade regler angående belysnings- och reflexanordningar på cykel vakas, och det går enligt vår mening inte att göra på annat sätt än med en ändrad lagstiftning på det sätt som motionärerna här föreslår.

Det rör sig ju här inte om några stora kostnader. Att säga att det skulle vara en ekonomisk belastning för de mindre bärkraftiga trafikanterna — det gäller en engångskostnad på 15 å 20 kronor — är ganska orimligt. Å andra sidan finns det inte många cyklar i praktiskt bruk, som inte någon gång användes för färd under mörker. Det är dock så att vi har det ganska mörkt under långa tider av året i stora delar av vårt land, och när dessa cyklar då användes i trafiken, kan en olyckshändelse lätt inträffa.

Vi bör komma ihåg att mot dessa små kostnader står kostnaderna för alla trafikolycksfall i vårt land, vilka national-ekonomiskt kan beräknas till ungefär 1 miljard kronor om året. Som framgick av den senaste läkarstämman inträffar det inte mindre än mellan 1 200 och 1 300 dödsfall om året i trafiken. Det är visserligen en relativt liten siffra med tanke på hela vår dödsfallsstatistik, men här är det ju friska människor och ungdomar som drabbas, och när det gäller ynglingar i åldersgruppen 15—19 år kräver trafiken nästan hälften av alla dödsfall som inträffar i landet. Det är detta som är så betydelsefullt. Vi vet att de trafikskadade kräver mellan 200 000 och 250 000 vård dagar per år på våra sjukhus, vilka för närvarande är så svårt belastade, och de direkta sjukhuskostnaderna härför utgör 15—20 miljoner kronor.

Kan vi med en ändrad lagstiftning hindra några hundratal sådana olycksfall, har en sådan ändring mer än väl ekonomiskt lönat sig, för att inte tala om den andra sidan: vi har sparat åtskilliga liv inte minst bland ungdomar. Det är synnerligen behjärtansvärt att vi får en bättre lagstiftning på detta område.

Jag vill i dag inte ställa något yrkande, eftersom motionen helt avstyrkts av utskottet, men jag hemställer att man inom departementet måtte ta upp detta ärende till allvarlig prövning. Jag tror att det är mycket att vinna på detta.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Då det inte har ställts något yrkande, kanske man inte skulle ha behövt offra så många ord på det utlåtande, som nu ligger på riksdagens bord. Jag fäste mig dock vid ett uttalande från herr Lundström. Han var något överraskad över att utskottsmajoriteten inte stått kvar i sin uppfattning, sedan vi sist behandlade frågan, då utskottet tillstyrkte motsvarande yrkande. Riksdagens båda kamrar biföll emellertid då en reservation, som gällde cyklarnas belysningsanordningar. Utskottsmajoriteten har nu ansett — vilket jag menar vara riktigt — att när riksdagen så klart har tagit ställning mot utskottsmajoritetens tidigare hemställan, så fanns ingen anledning att ånyo fresta riksdagens ledamöter på samma punkt. Detta framstod så klart för utskottet, att det ansågs vara en överloppsgärning att ha ett annat yrkande än utskottet nu har framställt.

Herr Lundström frågade, hur vi har kommit fram till siffran 300 000 cyklar. Det är naturligtvis en siffra, som man har försökt räkna fram med hjälp av det antal cyklar, som man vet finns i landet.

Herr Lundström ansåg vidare, att man inte borde lägga så stor vikt vid kostnaderna för cyklarnas belysningsanordningar. Nu hör det emellertid till historien, att föreskrifter är meddelade om att den som vill cykla under mörker är skyldig att använda belysning. Det är endast i den mån cykeln användes under dagsljus, som man inte behöver ha belysningsanordning. Det är den friheten vi menar att människorna bör äga, och det var egentligen detta som blev avgörande vid föregående behandling av ärendet, då riksdagen biföll den till utskottsutlåtandet fogade reservationen. Jag vill också erinra om att det finns många tiotusentals cyklar, som står i bodarna på semesterställen och som aldrig användes någon annanstans än på semesterorten.

När det gäller kostnadsfrågan vill jag vidare erinra om att om åläggande skulle meddelas att alla cyklar skall vara utrustade med belysningsanordningar, så skulle detta även gälla de cyklar, som

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

användes av våra skolbarn, som ju i många fall cyklar till och från sin skola. Alla som är föräldrar känner ju till, hur ofta barnen kommer hem med sin cykel och säger att cykellyktan eller generatortorn har blivit stulen. Det är ju en ständigt plåga att hålla belysningsanordningen i funktion, därför att den nästan alltid blir utsatt för överkan i skolan.

Det finns ingen anledning att föreskriva de extra pålagor som nu föreslås, och det finns inte heller någon anledning att utöka polisens arbetsuppgifter genom att föreskriva att belysningsanordningar skall finnas på alla cyklar. Polisen har tillräckligt att göra ändå.

Det var egentligen dessa skäl, herr talman, som var avgörande för det tidigare ställningstagandet, och jag har bara velat erinra därom. Vi får väl, liksom herr Edström, invänta vad 1953 års trafikutredning kan komma fram till. Det är ju möjligt att denna utredning kan lägga fram förslag även i det avseende det här gäller. Jag tycker nog, att även herr Lundström bör kunna ge sig till tåls tills utredningens förslag ligger på bordet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Delade meningar råder ju bara om huruvida det är värt att ålägga cyklisterna en engångskostnad om 25—30 kronor eller inte. Som jag ser frågan är risken för trafiken som helhet — inte bara för cyklisterna utan även för bilisterna — allmänt sett så stor, att den gott motiverar att man ålägger cykelägarna att ha cykeln utrustad med röd lykta.

När det gäller skolbarnens cyklar må det påpekas att det i stora delar av vårt land är så mörkt, när skolbarnen cyklar till och från skolan, att de om några borde ha cyklarna försedda med sådan lykta. Den omständigheten att cykellyktorna stjäls är beklaglig, men den bör enligt min mening inte vara avgörande i detta fall.

Till sist vill jag framhålla, att avsikten

inte varit att införa en bestämmelse, som skulle utsätta cyklisterna för risken att behöva betala dyra böter, om de inte följer lagens föreskrifter. Andra lagutskottet uttalade bestämt i sitt utlåtande i fjol, att vad utskottet syftade till var att i vägtrafikförordningen få infört en icke straffsanktionerad bestämmelse. Man ansåg att detta skulle vara möjligt, eftersom förordningen redan nu innehåller bestämmelser av enbart rådgivande karaktär. Jag skulle tro att det vore ytterst väsentligt att en sådan bestämmelse funnes, även om man till den inte fogar straffbestämmelser.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara kort och gott säga till herr Svensson, att man inte bör upphöra att kämpa för en förnuftig sak, även om riksdagen har fattat ett oförnuftigt beslut.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av väckt motion om återköpsrätt beträffande pensionsstyrelsens frivilliga försäkring; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Ma:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 oktober 1961 dagtecknad proposition, nr 182, vilken hänskjutits

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att dels höja de i förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m. angivna högsta avgiftsbeloppen för svin från 25 till 30 kronor, dels höja de i förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost angivna högsta beloppen för skum- och kärnmjölk från 10 till 12 öre samt för annan vara än de i förordningen särskilt angivna produkterna från 60 till 80 öre. Sistnämnda höjning innebar bland annat, att de högsta beloppen för utjämningsavgift på 3-procentig konsumtionsmjölk och tunn grädde skulle höjas från 18 till 24 öre per kilogram respektive från 72 till 96 öre per kilogram.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) motionen II: 831, av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 693, av herr *Gustafsson, Nils-Eric, m. fl.*, och II: 832, av herr *Lundmark m. fl.*,

3) motionen II: 833 av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Nelander*,

4) de likalydande motionerna I: 700, av herr *Hedström m. fl.*, och II: 840, av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*,

5) de likalydande motionerna I: 701, av herr *Jonasson*, och II: 839, av herr *Elmwall m. fl.*, samt

6) motionen I: 702, av herr *Svanström*.

I motionerna I: 700 och II: 840 hade hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 182 måtte, i enlighet med vad i motionerna anförts, uttala, att en differentiering av utjämningsavgifterna å mjölk och mejeriprodukter borde övervägas, så att de utginge med lägre belopp för Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark, samt att Kungl. Maj:t måtte givas i uppdrag fatta därav föranledda beslut.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

A. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 701 och II: 839, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga förut angivna ändringar i förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.;

B. i anledning av motionerna II: 831, I: 693 och II: 832, II: 833, I: 701 och II: 839, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, samt I: 702 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågorna om stödet åt fläskproduktionen och fodersädsproduktionen ävensom rörande sambandet mellan åtgärderna till stöd åt dessa produktionsgrenar samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga förut angivna ändringar i förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost;

D. avslå motionerna I: 700 och II: 840; samt

E. avslå motionerna I: 701 och II: 839, såvitt rörde frågan om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost.

Reservation hade anförts av herrar *Hedström, Uno Olofsson, Nils-Eric Gustafsson* och *Lundmark*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen måtte besluta att giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anført i anledning av motionerna I: 700 och II: 840.

I det av reservanterna föreslagna yttrandet hade bland annat framhållits angelägenheten av att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på utvecklingen beträffande utjämningsavgifternas verkningar på mjölkproduktionens lokalisering samt att därvid främst borde beaktas de särskilda svårigheter som fö-

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

reläge inom områden med, i förhållande till konsumtionen, relativt låg mjölkproduktion och svårdifferentierad jordbruksdrift.

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! De förslag till höjningar av vissa interna prisregleringsavgifter, som ingår i jordbruksutskottets utlåtande nr 40, har alldeles speciellt betydelse för jordbrukarna i stora delar av övre Norrland. Förslagen siktar ju till vissa höjningar av slaktdjursavgiften för svin och av utjämningsavgiften på mjölk. Särskilt en höjning av den sistnämnda avgiften men även en höjning av slaktdjursavgiften inverkar på ett, som vi norrlänningar ser det, ogynnsamt sätt inte bara på dagens produktionsförhållanden i de nordligaste länen utan även på framtidsutsikterna sedda på längre sikt.

Man kan fråga sig, om det rimmar väl med regeringens allmänna jordbrukspolitik när det gäller övre Norrland att genomföra de åsyftade avgiftshöjningarna. Genom olika åtgärder, som man i allmänhet har uppskattat i Norrland, lämnas som bekant särskilt ekonomiskt stöd till jordbruket där. Det sker ju dels genom allmänt stöd via hushållningssällskapen och landbruksnämnderna, dels genom fraktbidrag vid fodertransporter till vissa inre delar av Norrland, dels genom individuella beslut av Kungl. Maj:t och slutligen genom koncentrerade rationaliseringsinsatser i vissa bygder. Härtill kommer det kanske viktigaste av allt: det särskilda mjölkpristillägget för Norrland.

Syftet med de speciella stödåtgärder-na för Norrlands jordbrukare är att underlätta ett bibehållande av jordbruket inom de områden av landsdelen där jordbruket har möjlighet att bestå. Uttryckligen säger man att man härvid tar särskild hänsyn till de befolkningspolitiska, sociala, klimatiska och topografiska förhållandena. Man har också sagt att man särskilt uppmärksammar att övre Norrland i många hänseenden är ett underskottsområde vad gäller färskvaror. Ligger inte också ett försvarspoli-

tiskt intresse i att självförsörjningsgraden i övre delarna av landet är stor?

Det bakomliggande syftet är att de bemyndiganden till avgiftshöjningar, som anges i utskottsutlåtandet, är att nå fram till bättre balans mellan produktionen av fläsk- och mjölkprodukter å ena sidan samt den inhemska konsumtionen å den andra. I övre Norrland föreligger ingalunda någon överproduktion av ifrågavarande livsmedel, tvärtom. Är det då rimligt att de norrländska jordbrukarna skall få betala dryga avgifter, som siktar till dämpning av överskott på andra håll i landet och till att främja exporten av dylika överskott? Det kan vara värt att i detta sammanhang nämna, att det inom Norrbottens län uppkommit betydande underskott genom utjämningsförfarandet beträffande mjölkpriset under de senare åren. De två sista åren har det rört sig om ca 2,5 miljoner kronor, som på så sätt avhänts de norrbottniska mjölkproducenterna. För Västerbottens läns lappmarks vidkommande rörde det sig om ca 305 000 kronor under fjolåret. Dessa belopp reducerar alltså värdet av det extra mjölkpristillägget i Norrland. Man ger med ena handen och tar tillbaka med den andra. Det är förstäeligt att många uppe i mina bygder reagerar häremot.

Något annat som inte heller stämmer är att man bl. a. i samband med de koncentrerade rationaliseringsinsatserna i Norrland men även i övrigt i den nya jordbrukspolitiska driven där rekommenderar odlarna att i vissa fall och i viss utsträckning slå sig på specialproduktion i olika former. På en del ställen är man nu på väg att starta smågris- eller gödsvinsproduktion. Genom de tilltänkta höjningarna av slaktdjursavgiften för svin dämpar man emellertid omedelbart vederbörandes intresse för en i övrigt önskvärd och ekonomiskt säkert mycket fördelaktig övergång till dylik specialproduktion. Liknande är förhållandet när det gäller mjölkproduktionen. Man eftersträvar i samband med rationaliseringsprocessen att få många av de för framtiden bestående jordbruken att öka sitt bestånd av nötkreatur därför att

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

inkomsterna av mjölk måste vara en helt dominerande faktor vid uppbyggandet av det framtida ekonomiska underlaget för dem. Detta försvagas nu, om inte en differentiering av utjämningsavgifterna på mjölk och mejeriprodukter till förmån för övre Norrland kommer till stånd. En differentiering är lika angelägen beträffande slaktdjursavgiften för svin. En motsvarande differentiering har redan genomförts i fråga om nötkött.

Även om det är förståeligt att vissa tekniska svårigheter kan uppkomma vid ett differentieringsförfarande, anser jag det i hög grad angeläget, att man snarast igångsätter utredning om hur ett sådant skall kunna genomföras. Jag hoppas att det skall vara möjligt att åstadkomma sådana jämkningar i uttagandet av utjämningsavgifter och slaktdjursavgifter för svin, att de nackdelar för det norrländska jordbruket, som jag här påpekat, kan undanröjas redan nästa sommar.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av mig m. fl., som är fogad till detta utskottsutlåtande.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Vi hade ett stort knippe motioner på jordbruksutskottets bord när vi började behandlingen av detta ärende, men vi har kommit överens om det mesta, så det är bara en liten hägring ifrån polcirkeln som vi här har att behandla.

Det är sällan som min gode vän Hedström och jag sitter på var sin sida om diket, men det är kanske inte så mycket som skiljer oss nu heller. Jag vill först säga, att jag helt instämmer i vad han sade om slaktdjursavgifterna på svin. Man bör söka komma ihåg Norrlands säregna förhållanden när man gör avvägningen där, så att det blir gynnsammare för de norrländska fläskproducenterna.

Vad sedan gäller det i reservationen åsyftade ärendet, d. v. s. utjämningsavgifterna på mjölk, så hade vi två förslag, dels motionen av herr Hedström m. fl., som yrkar att man skall ta hänsyn till

förhållandena i Norrbottens och Västerbottens inland, och dels en motion av herr Jonasson om att gynna mjölkproduktionen i Mellansverige. På den senare punkten föreligger ingen reservation, och därför behöver jag inte gå in på den.

Vi som sysslar med dessa saker vet, att det sedan rätt lång tid tillbaka har skett en differentiering av mjölkpristillägget, varvid Norrland särskilt gynnats. Om jag inte minns fel har de här berörda områdena 8 1/2 öre per kg till mejeri levererad mjölk, och sedan minskar det undan för undan ju längre söderut man kommer. Men givetvis måste man ta hänsyn till de omständigheter som herr Hedström pekade på och som otvivelaktigt råder uppe i Norrland, nämligen ogynnsamma klimatiska och fastighetsstrukturella förhållanden.

När det gäller de i reservationen anförda problemen har utskottet gjort ett uttalande, som jag för min del vill tolka så, att en sådan prövning, som herr Hedström i reservationen och här i kammaren talat för, redan finns förutsedd i utskottets utlåtande.

Utskottet säger på s. 5 bl. a. följande: »Med hänsyn till vad i propositionen anförts angående behovet av att höja utjämningsavgifterna för nämnda varor till sådana belopp att erforderlig utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelsen kan företagas, finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning.»

Utskottet har här velat trycka på olikheterna även i produktionsförhållandena, därmed givetvis också åsyftande mejerirörelsen. I detta utskottets utlåtande tolkar jag in, att när Kungl. Maj:t skall göra dessa överväganden, kan Kungl. Maj:t inte förbise de fastighetsstrukturella och klimatiska förhållandena. Därför har jag och majoriteten i utskottet ansett, att det räcker med detta uttalande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Slaktdjursavgifterna har ju höjts flera gånger, och verkningarna

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

av dessa höjningar drabbar mycket orättvist framför allt det norrländska jordbruket. Jag ifrågasätter om det inte är på tiden att riksdagen verkligen tar itu med detta och inte låter denna sak utvecklas till rena orimligheten.

Slaktdjursavgiftens höjning har tidigare motiverats med att man måste subventionera fläskexporten. Den nu föreslagna höjningen har försetts med samma motivering. Men nog måste väl riksdagen någon gång ta denna fråga under allvarlig omprövning. Sedan slaktdjursavgifterna infördes har det inträffat mycket som gör det angeläget att få till stånd en reformering av dessa avgifter eller eventuellt slopa dem helt. Bl. a. har uppkommit det förhållandet att vi fått vad som kallas fläskfabriker, som drivs inte av jordbrukarna utan av andra, kapitalstarka personer. Nu får bland andra de norrländska bönderna, som i varje fall i Norrbotten inte har något exportöverskott utan tvärtom ett underskott, vara med och subventionera fläskexporten. Därtill kommer att man genom höjningen av slaktdjursavgifterna också skall subventionera fodersädesproduktionen. Jag tycker det är orimligt att fortsätta på detta sätt.

Vidare innehåller Kungl. Maj:ts proposition också förslag om höjning av utjämningsavgifterna på mjölk, ost och grädde. Detta har, såsom här har omnämnts tidigare, mycket hårt drabbat framför allt de norrbottniska jordbrukarna. Om jag inte är fel underrättad har de hittills förlorat cirka 12 miljoner kronor på den saken. Det är därför inte att undra på att missnöjet med utjämningsavgifterna har varit stort och måste bli större nu när utjämningsavgifterna höjs.

Med det anförda, herr talman, vill jag kort och gott yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 182.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag gick i mitt anförande inte närmare in på exporten av fläsk, men med anledning av herr Helmer Perssons anförande vill jag säga att detta är det verkligt stora problemet i dag

på jordbruksproduktionens område. Man räknar med att vid export behöva lägga på omkring 30 procent av exportpriset för att uppnå hemmamarknadspriset, och man utgår ifrån att det i år kommer att exporteras 35 miljoner kilo fläsk. Betäckningssiffrorna har stegrats, och produktionen kommer att öka. Man räknar därför med att inemot 50 miljoner kilo av vår fläskproduktion behöver exporteras nästa år. Var och en torde förstå att det då kommer att inträda ett mycket bekymmersamt läge för fläskproduktionen. Inom utskottet har vi försökt fördela bördorna vid upptagandet av den ökade utjämningsavgiften så rättvist som möjligt, eftersom det är fråga om stora belopp som måste utbetalas i exportpremier.

Jag ville bara lämna denna upplysning. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, av herr *Persson, Helmer*, att Kungl. Maj:ts proposition nr 182 skulle avslås i förevarande del.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härpå vad utskottet i punkten B hemställt.

Sedermera gjordes enligt de rörande punkten C förekomna yrkandena propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock, enligt det av herr *Persson, Helmer*, framställda yrkandet, därpå att kammaren skulle avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition, såvitt

Ang. vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

nu vore i fråga; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Beträffande punkten D, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hedström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Helmer*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja— 95;

Nej — 30.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten E hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig kreditgaranti för lån avseende anskaffning av vissa maskiner m. m. åt domänverkets skogsarbetare.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om pensionsstiftelse m. m.; och

nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 389, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Skrivelseförslaget godkändes under Justerades protokollsutdrag för den-
förutsättning att utskottets hemställan i na dag, varefter kammarens sammanträ-
betänkande nr 78 bifölles även av andra de avslutades kl. 12.12.
kammaren.

In fidem

K.-G. Lindelöw